

УДК 78.071.2:78.087.684

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUBSTANTIATION OF THE ROLE OF CLASSICAL MUSIC IN THE SPIRITUAL AND INTELLECTUAL EDUCATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION

Konovalova Natalia

doctor of medicine, professor of the department of general, children's
and military medicine with a course of urology and ophthalmology,
Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine,
ORCID 0009-0001-8164-4654

Wenger Lyudmila

doctor of medicine, professor, vice-rector of the Odessa National
Medical University for medical work, Odessa, Ukraine,
ORCID 0000-0001-7847-5557

Yepisheva Svitlana

MD, associate professor of general, children's and military medicine
with a course of urology and ophthalmology,
Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine ,
ORCID 0009-0002-9043-5480

Kovtun Oleksiy

assistant of the department of general, children's and military medicine
with a course of urology and ophthalmology,
Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine,
ORCID 0009-0000-3435-3582

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЛІ КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ В ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Коновалова Н. В.

д.мед.н, професор кафедри загальної, дитячої
та військової медицини з курсом урології та офтальмології
Одеського національного медичного університету
м. Одеса, Україна

Венгер Л. В.

д.мед.н., професор,
проректор Одеського національного медичного університету
з лікувальної роботи, м. Одеса, Україна

Єпішева С. М.

к.м.н, доцент загальної, дитячої та військової медицини
з курсом урології та офтальмології
Одеського національного медичного університету
м. Одеса, Україна

Ковтун О. В.

асистент кафедри загальної, дитячої та військової медицини
з курсом урології та офтальмології
Одеського національного медичного університету
м. Одеса, Україна

The relevance of studying the influence of various modern styles of music on the mental states of people, representatives of youth musical subcultures, is that young people aged 14 to 25 are more often found among them. As you know, this is the age when personality is formed. It is known that mental states, in turn, act as «building material» for the formation of personality qualities. In their works, Ukrainian composers, in particular M. Lysenko, with high skill reflected the heroic struggle of the Ukrainian people against the enslavers. The aim is to consider and record, analyze the specific nature of emotional manifestations of the personality in the situation of perceiving musical works and the specifics of the influence of music on the spiritual state of students of higher education.

Material and methods. A total of 260 students aged 17 to 25 took part in the study. Respondents were divided into two groups: 1) student musicians (63 girls, 65 boys); 2) non-musician students (65 girls, 67 boys). Among pop music lovers, there were 2.5 times more girls than boys Regarding the attitude of non-musician students to classical music — 95 % of respondents have a positive attitude

towards it. As a result of this study, it was found that social ideas about music in the groups of «musicians» and «non-musicians» have significant differences. The interaction between music and people is a special kind of communication. A person who feels music is able to bring harmony and goodness to society. Centuries of experience have shown that music affects both the psyche and physiology of a person, that it can have a calming and stimulating effect, evoke positive emotions and memories. For many people, the sounds of music can evoke images associated with this melody. Music can calm a person, stir up positive messages in a person's soul, and cause a revolutionary mood, even with signs of aggression. Musical education that can provide great help in full human development. Under the influence of music and musical works, provided that the right techniques are used, mental processes and personality properties develop positively, speech becomes cleaner and more competent, especially folk songs.

Keywords: keywords, musical influence, communication, music perception.

Актуальність вивчення впливу різних сучасних стилів музики на психічні стани людей, представників молодіжних музичних субкультур полягає в тому, що серед них частіше зустрічаються молоді люди у віці від 14 до 25 років. Музичне виховання відіграє важливу роль у духовному ставленні особистості, вихованні художньо-естетичної культури. Як відомо, це вік коли формуються особистість. Відомо, що психічні стани, в свою чергу, виступають в «якості будівельного матеріалу» для формування якостей особистості. В своїх творах українські композитори, зокрема М. Лисенко з високою майстерністю відобразив героїчну боротьбу українського народу проти поневолювачів. Мета — розглянути та зафіксувати, проаналізувати специфічний характер емоційних проявів особистості у ситуації сприймання музичних творів та особливостей впливу музики на духовний стан здобувачів вищої освіти.

Матеріал і методи. Усього в дослідженні взяли участь 260 студентів у віці з 17 до 25 років. Респонденти були розподілені на дві групи: 1) студенти-музиканти (63 дівчат, 65 юнаків); 2) студенти-немузиканти (65 дівчат, 67 хлопців). Серед любителів поп-музики дівчат виявилось в 2,5 рази більше, ніж юнаків. Відносно ставлення студентів-немузикантів до класичної музики — 95 % респондентів ставляться до неї позитивно. В результаті даного дослідження було виявлено, що соціальні уявлення про музику в групах «музиканти» і «немузиканти» мають значні відмінності. Взаємодія музики та людини являє собою особливий вид комунікації. Людина, що відчуває музику здатна нести гармонію і добро в суспільство. Музика у сім'ї мистецтв посідає особливе місце завдяки її безпосередньому комплексному впливу на людину. Багатовіковий досвід показав, що музика впливає і на психіку, і на фізіологію людини, що вона може надавати заспокійливий і збуджувальний вплив, викликати позитивні емоції та спогади. У багатьох людей звуки музики здатні визвати образи, що асоціюються з даною мелодією. Музика здатна як заспокоїти людину, розворушити в душі людини позитивні сили, так і визвати революційний настрій, навіть з ознаками агресії. Саме музика, музичне виховання може надати велику допомогу в повноцінному розвитку людини. Під впливом музики, музичних творів за умови використання правильно підібраних прийомів позитивно розвиваються психічні процеси і властивості особистості, чистішою і грамотнішою стає мова, особливо це стосується народних пісень.

Ключові слова: ключові слова, музичний вплив, спілкування, сприйняття музики

Класична музика впливає на розумовий розвиток, покращує пам'ять та уяву, а також сприяє розвитку високої культури мови та музичної грамотності. Дослідження формування духовного світу особистості підносить значення музичного мистецтва у системі естетичного виховання. Численні дослідження, присвячені вказаній проблемі, свідчать, що і нині музична творчість у корекційному плані має позитивну роль. Музика, викликаючи певні емоції у слухача, може прискорювати чи уповільнювати пульс, втомлювати біль, відволікати, схиляти до сну, знімати втому та повертати бадьорість. Незважаючи на численні дослідження, ця тема залишилась недопрацьованою і потребує подальших досліджень. У той же час, сучасна музика, з її ритмічними мелодіями та виразними текстами, допомагає людині виявити свою індивідуальність та самовираження.

Розвиток людства з давніх-давен і до сьогодні пов'язаний з формуванням та становленням певних цінностей, які присутні у кожній нації. Музика є, без сумніву, одним з найцінніших скарбів кожного народу. Сьогодні більшість людей не уявляє свого життя без музики. Для когось вона є життям, професією, для когось просто засобом для відпочинку, розслаблення, заспокоєння та створення хорошого настрою.

«Музичне виховання — це не виховання музиканта, а, насамперед, виховання людини», — писав В. О. Сухомлинський [1].

На вплив музики на різний психічний і загальний стан людини звернули увагу ще за часів Античності

відомі філософи й вчені Стародавньої Греції та Стародавнього Риму — Платон, Аристотель, Піфагор. Однак у ті часи вивчення феномена впливу музики на людину тісно пов'язувалося з філософськими теоріями; музика розглядалася як частина навколишнього світу, і вже тоді зазначалося, що музика залежно від характеру, ритму й темпу по-різному впливає на настрій людини, збуджуючи чи, навпаки, заспокоюючи. Ще у Середньовіччі відбувався процес широкого вивчення впливу музичних ритмів — їх впливу не тільки на настрій і почуття, а й на організм людини загалом, в тому числі і на окремі його органи й системи.

Згадаймо з історії як до музики ставився Конфуцій: «...Шкода, якщо музиці не надавали важливого виховного значення», — стверджував він. Адже в давні часи музикою виховували сильну та незалежну особистість. Проблема впливу класичної музики дещо ускладнилася і набула особливого змісту, оскільки у сучасному суспільстві сприйняття музики має масовий і повсякденний характер, у якому акцентується в основному розважальна сторона. Проблема психології сприйняття музики крізь призму аналізу психологічних закономірностей одного з видів музичної діяльності — сприйняття музики, яка пов'язана не тільки з виявленням особливостей самої музики, її мови, але й з поглибленням уявлень про природу людини, її здібностей.

В Давній Греції всі громадяни до 30 років повинні були навчатися співу та інструментальній музиці.

В Спарті, Фівах та Афінах — ще й грати на авлосі та співати в хорі. А грецькі поети не читали свої вірші, а співали їх, акомпануючи на струнних інструментах.

Мислитель та філософ Платон у своїх книгах надавав музиці головну роль при вихованні з юнака мужньою, добродесною, врівноваженою людиною та добросовісного громадянина. Аристотель стверджував, що музика повинна служити трьом цілям — вихованню, очищенню та інтелектуальному розвитку. Проблеми духовного виховання у сучасному суспільстві — довести до учнів моральне сприйняття, духовне споглядання твору, його емоційне проживання та емоційна реакція на нього. Тому прослуховування або перегляд музично-драматичних, вокальних та інструментальних творів і є вихованням музичної культури та прищепленням інтересу до мистецтва.

Великий внесок у розвиток соціології музики зробив Т. Адорно, який розглядаючи функцію музики в сучасному суспільстві вказував, що перша її роль — розважальна. Але це поняття слід розширити: не розвага сама по собі, а той емоційний вплив, який музика здатна спричинити на слухача: підняти йому настрій чи занурити у глибини розпачу, заставити танцювати чи заставити заціпеніти, повести до танцю або розчулити до сліз. Музика стала виступати тим об'єднувачем корелятом, який має здатність збирати навколо себе групи однодумців. Цю функцію можна би було назвати політичною або ідеологічною, якби йшлося переважно про пісні, в яких лірика грає важливу роль. Але ж насправді так не є, більше того, музика протриває спробам нав'язати собі якісь ідеологеми через текст: згадаймо сумні приклади Джона Леннона періоду сольної кар'єри і Боба Ділана, які намагалися нести до мас свої політичні ідеї через пісні, які зазнали провалу, — ця їхня музика забута. Але не текст об'єднує, а саме звучання, тобто в першу чергу набір тембрів, в другу — спосіб побудови мелодичної лінії. Джаз, хардрок, блек-метал, панк, транс — всі ці жанри володіють здатністю об'єднувати навколо себе настільки ж відмінні категорії людей, як відмінне їх звучання. Важко сказати, що саме заставляє конкретну людину вибрати той чи інший саунд, але те, що йдеться саме про тембральну різницю, незаперечний — обробки класичних диско- і поп-хітів хеві-метал групами — нерідкісне явище, але важко уявити собі любителя диско, який погодиться танцювати під улюблені мелодії з таким виконанням, незважаючи на те, що музика, по суті, залишається тією ж. Натомість прихильник року буде слухати такі обробки з задоволенням. Тобто йдеться не просто про споживання музики як продукту, а про споживання її окремих частин [2].

Відповідно до того як людина сприймає та слухає музику, Адорно виділив вісім типів слухачів музики:

1 тип — слухач-фахівець чітко уявляє, яку музику він слухає, і розуміє всю її структурність і логічні зв'язки. Фахівцями передусім є професійні музиканти, які добре володіють інформацією про технологію написання як симфонії, так і останнього «гарячого» хіта;

2 тип слухачів музики — це слухач-іраціоналіст, для якого не є обов'язковою музична освіта або професійне сприйняття музики. Він підсвідомо сприймає музику як життєву необхідність;

3 тип — слухач-знавець, тобто освічений слухач, який займається музичною освітою для того, щоб мати вагу в суспільстві;

4 тип — слухач-фізіолог сприймає музику на рівні емоцій, позитивних і негативних, тому для цього типу характерними є дві крайнощі — музика подобається і музика не подобається;

5 тип — слухач-класик, який музику сприймає на рівні статички, тобто того, що раз і назавжди, за його переконаннями і смаками, укорінилося, є визнаним самим, а тому — незмінним;

6 тип — слухач-джазмен — в основі всього музичного світового розвитку представники цього типу вбачають джаз;

7 тип — слухач, який розважається, є найбільшою категорією індивідів, які становлять цільові аудиторії радіостанцій будь-яких форм власності й музичних форматів;

8 тип — слухач-конформіст. Абсолютна пасивність і байдужість — ось основна характеристика цього типу [3].

Звичайно, що на кожен тип слухачів музика певним чином впливає — як позитивно, так і негативно. Давно відомо, що музика здатна впливати на стан людини. Вона може породжувати у нас деякі емоції і відчуття. Американський вчений-медик Девід Елкін, довів, що гучний звук негативно впливає на живі організми. Його експерименти показали, що під впливом такої музики призупинявся ріст рослин. А риба, піддана впливу так званої «важкої музики» у поєднанні із миготінням світла, взагалі загинула. Не менш цікаві результати він отримав під час експериментів із водою. Коли ставив колбу наповнену водою біля музичної колонки, з якої лунали симфонії Бетховена і Моцарта, то кристали води набували гарної і правильної форми. А коли включав важкий рок, то вода наче замерзала. Так само музика впливає і на людину. Фахівці стверджують, що має значення не тільки стиль музики, ритм і тональність, а й те, на якому музичному інструменті було виконано твір. Так, гра на фортепіано допомагає гармонізувати психіку. Звуки органа стимулюють мозкову діяльність. Звучання струнних інструментів викликає у людини співчуття, готовність до самопожертви. Духові інструменти сприяють роботі дихальної системи,

очищують легені і бронхи. Будь-яка музика знімає м'язову напругу і підвищує рухливість. Вважається, що музика Моцарта активізує мозкову діяльність. Провівши ряд експериментів, учені довели, що хворі, які слухали класичну музику, видужували в два рази швидше, ніж ті, хто класику не слухав [4].

Актуальність вивчення впливу різних сучасних стилів музики (електронна музика, рок, реп) на психічні стани людей, представників молодіжних музичних субкультур полягає в тому, що серед них частіше зустрічаються молоді люди у віці від 14 до 25 років. Як відомо, це вік коли формуються особистість. Часте прослуховування сучасних стилів музики, безумовно, позначається на особистості молодої людини. Відомо, що психічні стани, в свою чергу, виступають в «якості будівельного матеріалу» для формування якостей особистості.

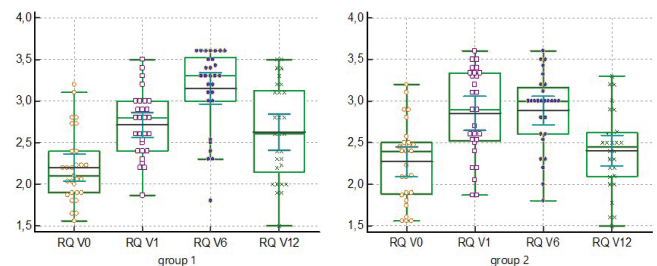
На сучасному етапі розвитку музичної науки з'являються вчення, які вивчають феномен музичного впливу в сукупності психології та медицини. З розвитком анатомії вчених почало цікавити питання, яким чином музика діє на головний мозок людини і яким чином дія такої інформації впливає на інші органи людського організму. Проте загальним на всіх етапах розвитку вивчення впливу класичної музики на особистість було те, що здебільшого вона використовувалася тільки в тому разі, коли позитивно діяла на стан психіки. І якщо на ранніх етапах історії факти такого впливу лише констатувалися, то сьогодні вчені зайняті пошуком причин такої реакції.

Мета статті — розглянути, проаналізувати та зафіксувати специфічний характер емоційних проявів особистості у ситуації сприймання музичних творів та особливості впливу музики на духовний стан здобувачів вищої освіти.

Матеріал та методи. Щоб виявити як впливає музика на формування особистості та які музичні уподобання переважають у сучасному молодіжному середовищі можна взяти до уваги дослідження, яке проводились серед студентів-медиків Одеського національного медичного університету. Лікар — професія особлива, пов'язана зі складним і крихким світом людини. Усього в дослідженні взяли участь 260 студентів у віці з 17 до 25 років. Респонденти були розподілені на дві групи: 1) студенти-музиканти (63 дівчат, 65 юнаків); 2) студенти-немузиканти (65 дівчат, 67 хлопців). Частина здобувачів вищої освіти мали попередню музичну освіту, закінчили музичну школу, саме вони відповідають умовному терміну «музиканти», студенти, які не мали музичної освіти, але цікавилися класичною, сучасною, або електронною музикою були визначені нами, як «немузиканти». Під час перерви здобувачам вищої освіти було запропоновано прослухати класичні твори, а саме «Нічна серенада» Моцарта, після чого було проведено опиту-

вання, які емоції викликав музичний твір у слухачів, зникло чи ні відчуття тривоги. Ще одне дослідження проводилося через тиждень здобувачам вищої освіти запропонували прослухати джаз. Визначали артеріальний тиск і пульс студентів. STATISTICA 10.0 (StatSoftInc.). Нормальність безперервного розподілу даних була перевірена за допомогою тесту Шапіро-Вілка. Результати виражали число, відсоток (%), використовуючи таблиці частот; медіана (Me) і 25 % та 75 % квартилі (Q 25 % –75 %).

Результати. Було виявлено, що у більшості студентів музичні уподобання змінюються, зокрема у відношенні до класичної музики. При розгляді причин змін музичних смаків студентів найчастіше спостерігався вплив друзів, найближчого оточення, реклами і моди. За період спостереження було проаналізовано динаміку стану артеріального тиску та пульсу в обох групах.

Рис. 1 Визначення динаміки стану артеріального тиску і пульсу хворих груп «музикантів» (1 група) і «не музикантів» під час прослуховування музики Моцарта і під час прослуховування джазу.

Музика розвиває емоційну сферу. Більш емоційними і чутливими визначили здобувачів вищої освіти з музичною освітою. Емоційна чуйність на музику — одна з найважливіших музичних здібностей, яка пов'язана з вихованням таких якостей особистості, як доброта, вміння співчувати іншій людині [2]. Дослідження показало, що для всіх респондентів музика є важливою і невід'ємною частиною їхнього життя. Не дивно, що 93 % студентів із загального числа респондентів вважають себе меломанами. Однак при цьому більшість віддають перевагу тільки якомусь одному музичному жанру. Серед любителів поп-музики дівчат виявилось в 2,5 рази більше, ніж юнаків. Відносно ставлення студентів-немузикантів до класичної музики — 95 % респондентів ставляться до неї позитивно. В результаті даного дослідження було виявлено, що соціальні уявлення про музику в групах «музиканти» і «немузиканти» мають значні відмінності. Для групи «музиканти» під час прослуховування музики важливим є її якість, ідейний зміст текстів пісень, а для групи «немузиканти» лише емоційна характеристика духовно-морального розвитку особистості. Емоції, що викликала джазова

музика збентежили в більшій мірі саме «музикантів». Відповідно значно підвищилася частота серцевих скорочень, пульс підвищився на 10 ударів на хвилину і склав $82 \pm 9,4$ удари за хвилину.

Тобто у кожної людини свої музичні уподобання, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на формування особистості.

Отже, музика — невід’ємний компонент сучасного світу. Ми чуємо її всюди: по телевізору, радіо, з вікон припаркованого автомобіля, з динаміка мобільного телефону тощо. Вона завжди відіграла не останню роль в історії світу. Адже ніщо не допомагає в напружену хвилину так, як це робить музика. Великий радянський композитор Д. Д. Шостакович відзначив: «У горі і радості, у праці та на відпочинку — музика завжди з людиною. Вона так увійшла в наше життя, що її приймають як щось належне, як повітря, яким ми дихаємо не замислюючись, не помічаючи. На скільки б біднішим став би світ, втративши своєрідність мови, яка допомагає людям краще розуміти один одного». Тому безсумнівно, що музика робить неабиякий вплив на формування особистості. Адже, як кажуть, що на душі, те й в навушниках.

Обговорення. Соціологія музики — це наука про взаємодію музики і суспільства та вплив конкретних форм її суспільного побутування на музичну творчість, виконавство і публіку [5].

Музична соціологія як галузь соціологічна дисципліна знаходиться на перетині соціології й музикознавства, вона є відносно молода і, водночас, надзвичайно складна через свою дотичність із різними сферами пізнання — музична соціологія пов’язана з філософією, естетикою, психологією, культурологією, маркетингом і менеджментом мистецтва. Згідно із західною традицією систематичного музикознавства у полі дослідження соціології музики опиняються передусім соціальні функції музики, структура музичної культури, типологія і поведінка публіки, музичний побут різних верств населення та ін. [5]. Музика — один із видів мистецтва, який є засобом пізнання оточуючого світу й формування особистості. Музика здатна передавати почуття та емоції людей, їхній настрій і думки. Вона є тим видом мистецтва, що безпосередньо впливає на чуттєву сферу особистості, а відсутність реальних зорових факторів, безпосередньо пов’язаних з музичним змістом, зумовлює силу її емоційно-чуттєвого впливу. Всі здобувачі вищої освіти люблять українські народні пісні, що на ментальному рівні і є прояв патріотичних почуттів. Класичну музику вважають однією з найпозитивніших, хоча слухає і розуміє її краще студенти, що отримали начальну музичну освіту. Але більшість людей розуміє, що така музика позитивно впливає на духовний розвиток та фізичний стан. Музичне виховання — галузь естетичного ви-

ховання; організований педагогічний процес, спрямований на виховання музичної культури, розвиток духовних цінностей, становлення творчої особистості. Музичне виховання є одним із наймогутніших засобів виховання, за допомогою якого здійснюється формування всебічно розвиненої особистості; це процес становлення і розвиток музичних здібностей на основі природних задатків, формування основ музичної культури, творчої активності (від найпростіших форм до більш складних).

Додатковою метою нашого дослідження стало виховання духовної, патріотичної людини, а головне в тому, щоб музика для всіх майбутніх лікарів стала духовною потребою, як для людей, що мають музичну освіту, так і для тих, хто є лише слухачем.

Те, що упущено в дитинстві, важко відшкодувати в роки юності і тим більш в зрілому віці. Це правило стосується усіх сфер духовного життя дитини і особливо естетичного виховання. Чуйність, сприйнятливості до краси в дитячі роки незрівнянно глибше, ніж в більш пізні періоди розвитку особистості. Одним з головних завдань вчителя є виховання потреби жити у красі, яка багато в чому визначає лад духовного життя дитини, його взаємовідносини у колективі. Потреба у красивому затверджує моральну красу, народжуючи непримиренність і нетерпимість до всього вульгарного, потворного. «Тримаючи у руках скрипку, людина не здатна вчинити погане», — свідчить старовинна українська мудрість, що приписується чудовому мислителю Григорію Сковороді. Зло і справжня краса несумісні. Теж саме ми можемо сказати і про здобувачів вищої освіти. Музика, мелодія, краса музикальних звуків — важливий засіб морального і розумового виховання людини, джерело благородства серця й чистоти душі. Немає в світі більш гуманних професій, ніж фах лікаря і педагога. До останньої хвилини бореться лікар за життя людини, ніколи він не дасть відчутти хворому, що його стан здоров’я поганий чи навіть безнадійний. Це азбучна істина лікарської етики. Ми, вчителі, повинні розвивати, поглиблювати в своїх колективах нашу педагогічну етику, стверджувати гуманне начало у вихованні як найважливішу рису педагогічної культури кожного вчителя і лікаря. Духовність — осмислення особистістю гуманістичного сенсу цілей власного життя, людської життєдіяльності загалом. Таке осмислення дає змогу збагнути високу мету, задля якої живе людина, відчутти власну — як і кожної іншої людини — неповторність, усвідомити відповідальність за все, що вона робить, зрозуміти, що життя — це постійна, невідступна боротьба зі злом в ім’я перемоги добра на землі. Музика відкриває людям очі на красу природи, моральних стосунків, праці. Завдяки музиці в людині пробуджується уявлення про високе, величне, прекрасне не тільки в навколишньому світі, а й у самому

собі. Щоб навчити «не музикантів» розуміти музику, треба розповісти про музичні засоби вираження думок і почуттів. Починати треба з елементарного пояснення музичних асоціацій і аналогій, показати, як композитори запозичують їх з навколишнього світу звуків, природи, дощу, місячного сяйва та сонячних промінів. Окрім соціально-морального аспекту, музичне виховання має велике значення щодо формування у дітей естетичних почуттів. Залучаючись до культурної музичної спадщини, особливо до національної, людина пізнає еталони краси, засвоює цінний мистецький досвід поколінь.

Заклучення. Взаємодія музики та людини являє собою особливий вид комунікації. Мета художньо-естетичного виховання здобувачів вищої освіти, майбутніх лікарів — створення умов на формування цілісної особистості, гармонійної, впевненої у собі людини-фахівця, що володіє розвиненим комплексом культурних навичок та вмій. У процесі комунікативної діяльності слухача з музичним твором визначені особливості музично-перцептивного процесу, психологічні механізми, що діють на кожному етапі. Вивчення динаміки сприйняття і психологічного впливу музики показало важливість взаємозв'язку різних за рівнем усвідомленості компонентів досліджуваного процесу. Ставлення особистості до себе, до інших людей, до соціуму, до світу, до культури — провідні цінності, які стають базовими у моделюванні змісту загальної медичної освіти. Правильний вибір музики для слухання чи виконання позитивно впливає на психічний стан як дорослого, так і дитини (зниження почуття тривоги, зростання активності і товарищескості, ефективності асоціативних процесів, актуалізація ресурсних станів), викликає значні й інтенсивні переживання, сприяє появі феномена катарсису — очищення, оздоровлення. Процес сприйняття і психологічного впливу музики опосередковується дією таких факторів: семантична оцінка музики та індивідуального стану після її прослуховування; музичні асоціації, що представляють собою мову музичних образів; неусвідомлена значимість і інтенсивність переживання музичного твору. Сучасність нам диктує багато нових правил та готує нові виклики. Одна з найважливіших гуманістичних ідей, що пронизують медичну і педагогічну систему, полягає у запереченні, неприступності будь-якого насильства. Загальна культура і освіченість людини — це дзеркало духовної культури. Моральне виховання має свою специфічну мету, яка визначається домінуючими суспільними відносинами і духовними цінностями. Розвиток морально-громадянських цінностей студентів — цілісна педагогічна система, яка забезпечує розвиток етичної, громадянської компетентностей, їх моральної, громадянської культури як невід'ємної складової індивіда з точки зору формування високо-

морального громадянина-патріота України, суспільно активного учасника демократичних перетворень в Україні; історико-культурна спрямованість освітнього процесу на основі історії українського народу, народів демократичного світу. Мета музичного виховання — становлення морально стійкої, цілісної особистості. Сучасне моральне виховання має відігравати випереджальну роль у розбудові демократичного процесу. Воно має базуватися на кращих здобутках національної культури, сприяти припиненню соціальної деградації, стимулювати самоорганізацію та особисту відповідальність людей, бути гарантом громадянського миру і злагоди в суспільстві.

List of references / Список використаних джерел

1. Sukhomlynsky V. O. Selected works: in 5 vols. Kyiv: Rad. shk., 1976. V. 4. 640 p.
2. Dudyk R. V. Features of the influence of classical music on the formation of children's personality. *Pedagogical sciences: theory and practice*. 2021. Issue 2, pp. 187-192. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-2-29>.
3. Dudyk R. V. Influence of choral activity on the development of the student's personality. *Pedagogical sciences: theory and practice*. 2024. Issue 2. p. 95-100
4. *Sociology of culture: textbook / edited by O. Semashko, V. Picha*. Kyiv ; Lviv : Caravel ; Novyi Svit, 2002. 333 p.
5. Adorno Theodor W. *Theory of Aesthetics: a monograph*. Kyiv : Osnovy, 2002. 518 p.